

Boekbespreking

De Bosarbeiders in Nederland, rapport 396 van het Landbouw-Economisch Instituut. 1962 (200 blz.).

Rapport 396 van het Landbouw Economisch Instituut (L.E.I.), dat is uitgebracht onder de titel „De bosarbeiders in Nederland”, bevat een schat van gegevens over de Nederlandse bosarbeidersgroep. Het rapport geeft registratie en conclusies van een onderzoek dat eind 1959 op verzoek van het Bosschap is begonnen met als doel een inzicht te verkrijgen in omvang en structuur van de beroepsgroep der bosarbeiders en in de betekenis van deze groep in de Nederlandse samenleving. Kennis van deze facetten moet van groot belang worden geacht, ook en vooral ten aanzien van het vraagstuk van de arbeidsvoorziening.

Bij het onderzoek is uitgegaan van de bij het Bosschap geregistreerde bosbouw-ondernemingen. Als onderzoeksmethode is de methode van de „keuzegemeenten” genomen, d.w.z. dat over het gehele land een aantal gemeenten is uitgekozen, zodat alle in die gemeenten liggende bosbouwondernemingen te zamen als representatief voor alle Nederlandse bosbouwondernemingen kunnen gelden. In elke gekozen gemeente zijn alle bosarbeiders van de daar gelegen ondernemingen geïnquêteerd. De steekproef — die is genomen naar eigendomstoestand, naar geografische spreiding en naar bedrijfs-grootte — omvat ongeveer 10% van het totale aantal bosbouwondernemingen. De bezwaren van deze werkwijze worden in het rapport zelf uitvoerig naar voren gebracht: de niet aan een bepaalde onderneming gebonden bosarbeider wordt niet bereikt; ook de griendarbeiders vallen buiten het onderzoek. Ten dele is aan eerstgenoemd bezwaar tegemoetgekomen door de bosarbeiders van een aantal rentambten van de Nederlandsche Heidemaatschappij aan de steekproef toe te voegen.

In totaal zijn de gegevens verkregen van 127 bosbouwondernemingen en 482 bosarbeiders. Het rapport geeft informatie over arbeidsbezetting en ontwikkeling van het aantal bosarbeiders, over werkzaamheden en dienstverband, over toevloeiing en afvloeiing, vakscholing en vakbekwaamheid, beloning en vakorganisaties en over huisvesting en grondgebruik. Enige van de conclusies, waartoe het onderzoek heeft geleid, worden hier naar voren gebracht. Daarbij moet worden bedacht dat in verband met de genomen steekproef, de conclusies betrekking hebben op bosbouwondernemingen van 15 ha en groter (onderverdeeld naar ondernemingen van 15—100 ha en ≥ 100 ha) in het noordoosten, middenoosten, centrum en zuiden van het land. Op ondernemingen kleiner dan 15 ha komen als regel geen bosarbeiders voor. Bosarbeider is hij die minstens drie maanden per jaar beroepshalve boswerk verricht. Er buiten vallen de griendarbeiders en de bosarbeiders in dienst van houthandelaren die niet tevens bos-eigenaar zijn.

Op grond van de volks- en beroepstelling van het Centraal Bureau voor de Statistiek wordt het aantal bosarbeiders op 31 mei 1947 geraamd op 4500 (eveneens exclusief de griendarbeiders en de bosarbeiders in dienst van houthandel en houtindustrie). Op grond van de L.E.I.-enquête 1960 wordt dit cijfer begin 1960 geschat op ongeveer 4000. Dit betekent een afname met 11% (in de landbouw bedraagt deze afname in de periode 1947—1959 54%).

Op zichzelf behoeft deze afname — mede ook in verband met de verhoging van de arbeidsproductiviteit — niet verontrustend te zijn. Bedenklijker echter is de situatie ten aanzien van de leeftijdsopbouw. De gemiddelde leeftijd van de bosarbeider bedraagt 40,8 jaar (van de landarbeiders op zandgronden en in de rivierkleigebieden: 31,9 jaar); 11% is jonger dan 25 jaar (landarbeiders 42%), 19% is 55 jaar of ouder (landarbeiders 9%). Dit beeld van een relatief oude beroepsgroep blijkt voor een belangrijk deel te worden veroorzaakt door het feit dat $\frac{3}{4}$ van alle bosarbeiders pas bosarbeider wordt, nadat eerst een ander beroep is uitgeoefend. Ongeveer de helft van deze secundair toegevoelden stamt uit een agrarisch beroep. De beroepscontinuïteit onder de bosarbeiders is betrekkelijk gering; 22% is zoon van een bosarbeider. Van de zoons van 15 jaar en ouder van de huidige generatie is 20% bosarbeider geweest, maar dit

percentage is door afvloeiing teruggelopen tot 7%. Vooral onder de jongere bosarbeiderszoons is de animo om bosarbeider te worden gering.

Het rapport stelt dat de toekomstige ontwikkeling van de beroepsgroep sterk afhankelijk zal zijn van de mate waarin men het beroep aantrekkelijk maakt in vergelijking met andere handarbeidersberoepen. Deze aantrekkelijkheid wordt niet alleen bepaald door de beloning, maar ook door aanzien, scholing, werkomstandigheden, vast werk enz.

De gemiddelde arbeidsbezetting voor alle ondernemingen tezamen blijkt 1,7 arbeider per 100 ha bos te zijn, of 1 bosarbeider op ongeveer 60 ha. Met nadruk zij erop gewezen dat deze cijfers niet geïnterpreteerd mogen worden in de zin van benodigde mankracht voor het uitvoeren van alle werkzaamheden. Daarvoor immers zou de gemiddelde arbeidsbezetting eerst herleid moeten worden op manjaren (lang niet alle bosarbeiders werken het volle jaar in het bos); bovendien ontbreken de gegevens van de bosarbeiders van de houthandel (verkoop van hout op stam!). Mede om deze reden is het jammer dat niet is getracht om een beeld te krijgen van laatstgenoemde bosarbeiders en van hun activiteiten bij de verschillende bouseigendoms categorieën. Nu is misschien 20 tot 25% van het totale aantal bosarbeiders buiten het onderzoek gebleven.

Overigens moet met vreugde worden geconstateerd dat door deze L.E.I.-publicatie een lang bestaande leemte is aangevuld. Lezing van dit gedegen rapport zij aan alle bosbouwer, en speciaal aan de leiders van onze bosbedrijven, met nadruk aanbevolen.

M. Bol.